

Vít Havlíček

Hudební skladatel a pedagog Otomar Kvěch

Na jaře roku 2018 přišla česká hudební kultura o významnou osobnost. V nedožitých 68 letech náhle zemřel hudební skladatel a pedagog Otomar Kvěch. Během svého života zanechal výraznou stopu v řadě hudebních oblastí.

Kvěch se narodil se 25. května 1950 v Praze a o hudbu projevoval zájem od dětství. Nejprve se od pěti let učil soukromě, později ve státní hudební škole. V roce 1963 poznal skladatele Jana Zdeňka Bartoše, který ho provázel v hudebním životě další dvě desetiletí. Bartoš vyučoval Kvěcha soukromě a připravoval ho také na přijímací zkoušky na Pražskou konzervatoř. V té době začal Kvěch komponovat skladby pro nejrůznější obsazení.

V roce 1965 nastoupil na Pražskou konzervatoř ve dvou oborech – hra na varhany a kompozice. Varhany studoval u Josefa Kubáně, skladbu u Miroslava Raichla, Františka Kovaříčka a Jana Zdeňka Bartoše. Pedagogem hudebně teoretických předmětů mu byl Zdeněk Hůla. Během studia zdokonaloval svůj interpretační i skladatelský um.

Ve studiu hudby pokračoval od roku 1969 na pražské Akademii múzických umění. V prvním semestru byl nejprve posluchačem Emila Hlobila, od druhého

semestru do konce studia byl pak žákem Jiřího Pauera. Již od počátku své skladatelské kariéry byl obdivovatelem a zastáncem tradiční linie evropské hudby počínající Bachem a konče Šostakovičem. Na AMU se ale setkal i s avantgardnějšími směry reprezentovanými díly autorů, jako byli Karlheinz Stockhausen, Luigi Nono, Pierre Boulez, György Ligeti a další, jejichž vliv na Kvěchovu tvorbu lze ale považovat spíše za marginální. Během studia se navíc věnoval interpretační činnosti na klávesové nástroje, zejména varhany a klavír.

Od 70. let začínal Otomar Kvěch upevňovat svůj osobitější skladatelský styl. Z novějších směrů přebíral aleatoriku nebo „barevné“ myšlení. I nadále se ale bránil serialitě, kterou odmítal celý život. Svou hudební řeč nechával záměrně ukotvenou v klasickém myšlení a preferoval výrazný motivický materiál, srozumitelnou harmonii, formu, výstavbu i tektoniku. Hledal nové cesty tradičními prostředky a snažil se v tomto ohledu spíše o obohacení a rozvíjení tradice. Studia na HAMU završil v roce 1973 *Symfonií pro varhany a orchestr*.

V závěru studií byl již Kvěch zaměstnán jako korepetitor Národního divadla v Praze. Díky této činnosti se seznámil s operním světem, jenž měl

Otomar Kvěch v roce 1978 na festivalu Mladé podium (foto z archivu rodiny).

na něj vliv nejen jako na skladatele, ale o několik desetiletí později také jako na pedagoga.

V 70. letech ho také silněji ovlivnili jeho současníci, kolegové a spolužáci z oboru. Dnes se z větší části jedná o rovněž uznávané komponisty, mezi nimiž nalezneme jména jako Vladimír Tichý, Miroslav Kubička, Pavel Jeřábek, Štěpán Rak, Juraj Filas, Jiří Gemrot a další. Na setkáních těchto skladatelů se probírala díla různých epoch i jejich vlastní kompozice. Probíhala pravidelně jednou za dva týdny v bytech účastníků, a pokud byl program vyčerpán, nadhodil Otomar Kvěch tzv. bombičky, tedy oborová témata, která byla něčím zajímavá a vyvolávala diskuzi. Konfrontace s různými názory tříbila hudební myšlení nejen Kvěcha, ale všech ostatních.

V roce 1976 nastala pro Kvěcha důležitá profesní etapa. Nastoupil jako hudební režisér do tehdejšího Československého rozhlasu. S rozhlasem byl, kromě několika kratších přestávek v 80. letech, spjat celý zbývající život. V těchto letech navíc získal řadu cen na skladatelských soutěžích, stal se členem Svazu skladatelů, jeho kompozice byly nahrávány na gramofonové desky a vydávány tiskem. Přibývaly objednávky skladeb, které se hrály u nás i v zahraničí.

Od počátku 80. let zastával Otomar Kvěch funkci tajemníka Svazu skladatelů, ale ani v této době nepřestal se skladatelskou tvorbou. Kritika přijímala Kvěchovu hudbu pochvalně, i když občas se našlo i odmítavé hodnocení pro přílišné lpění na tradičních pilířích evropské hudby, zejména týkajících se harmonie, formy, motivického materiálu, ale i výstavby. Důsledkem takových zpětných vazeb byl příklon k modernějšímu a složitějšímu hudebnímu jazyku. Následné přijetí kritikou vyznělo často pozitivněji, obzvlášť ze strany jeho dřívějších oponentů, ale interpreti tyto nově pojaté kompozice hodnotí spíše s odstupem a přijímají je chladněji. V průběhu 80. let Kvěch pokračoval ve svém vývoji a hledal jednodušší hudební řeč, která se stala jeho osobitou výpovědí nezatiženou předchozími omezeními. Výsledkem jsou některé komorní skladby, předehra *Karneval světa* (1983), *Symfonie D dur* (1984) ad.

Vlivem společenských změn po roce 1989 se soudobá hudba neprovozovala tak často, s čímž souvisela i menší poptávka po nových skladbách. Skladatelé většinou již nekomponují na plný úvazek, ale více vyučují nebo působí na jiných postech. Kvěch se v této době vrátil po odluce v 80. letech do Československého rozhlasu jako dramaturg a hudební redaktor.

V roce 1990 ovšem začala také další důležitá etapa Kvěchova života, protože se stal pedagogem na Pražské konzervatoři. Nejprve vyučoval teoretické disciplíny a skladbu, od roku 1997 až do své smrti zde působil také jako vedoucí oddělení skladby. V roce 2002 navíc přijal nabídku stát se pedagogem hudební teorie na Hudební a taneční fakultě AMU. Na této instituci byl v roce 2014 jmenován docentem, několik let byl předsedou akademického senátu a od roku 2016 zastával funkci vedoucího nově vzniklého Oddělení hudebně teoretických disciplín. Otomar Kvěch vyučoval nepřetržitě až do své smrti. Obdiv a popularitu si získal zejména jako pedagog teoretických předmětů. Za téměř tři desetiletí vychoval množství žáků v oboru skladba na Pražské konzervatoři. Studenti obou škol ho respektovali nejen pro jeho znalosti, ale také pro jeho lidský přístup, který u mnoha pedagogů není samozřejmostí.

Během své pedagogické dráhy neustále komponoval a stále působil také jako interpret. Kvěchovo skladatelské dílo je rozsáhlé a tvoří je přibližně osmdesát děl. Řada jeho skladeb byla interpretována s velkým ohlasem. Ze zahraničních provedení můžeme zmínit skladbu *Symfonietta Proměna*, která byla uvedena v Berlíně, Frankfurtu nad Odrou (1985) a Mannheimu (1993), *Symfonii Es dur* provedenou v Baku (1984) a Bratislavě (1988). Unikátní bylo její zařazení do programu slavného Tonhalle Orchester Zürich (1997). Předehru *Karneval světa* zahrál Rundfunk-Sinfonieorchester Berlin v polovině 80. let na řadě míst v Německu a tato skladba byla také provedena na chorvatském festivalu soudobé hudby Muzički biennale Zagreb (1998). Symfonický obraz *Kassandra* poprvé zazněl v Ludwigshafenu na abonentním koncertě tamější filharmonie v roce 2004.

V zahraničí slavila úspěch ale také Kvěchova komorní tvorba. *Smyčcový kvartet č. 5* byl proveden Tanějevovým kvartetem v tehdejšímu Leningradě (1988) a *Smyčcový kvartet č. 8* ve Vídni Schullhoeffovým kvartetem (2009). V Brazílii zazněla Kvěchova *Sonáta pro housle a klavír č. 3* (2003),

Sonáta pro varhany č. 4 byla uvedena v Německu a Spojených státech amerických (2012). Pokračovat by se dalo dlouho mnoha dalšími místy, jako jsou Francie, Velká Británie, Izrael, Maďarsko, Vietnam nebo Alžír.

Dílo Otomara Kvěcha bylo pochopitelně nejčastěji hráno u nás, a to na předních pódiiích a festivalech počínaje Pražským jarem, přes Smetanovu Litomyšl, až po abonentní koncerty České filharmonie nebo SOČRu. Mezi vynikajícími interprety Kvěchova díla musíme zmínit Ivana Klánského, Ivana Štrause, Janu Bouškovou, Miroslava Kejmaru, Janu Jonášovou, Ivana Kusnjera, Jaroslava Tůmu, Aleše Bártu, ale také dirigenty Václava Neumanna, Vladimíra Válka, Libora Peška a další.

Zanedbatelnou položkou Kvěchovy tvorby nejsou ani nahrávky na gramofonové desky a CD. Na LP Pantonu byla v 80. letech zaznamenána orchestrální díla (*Symfonie D dur a Es dur*) i komorní skladby (*4. a 5. smyčcový kvartet*). V roce 2010 vydal Radioservis Otomaru Kvěchovi profilové CD. Vedle monumentální skladby *R. U. R. Passacaglia pro orchestr* se zde nacházejí komorní díla jako *Smyčcový kvartet č. 2, Nokturnálie* nebo *Hrubínovské proměny*.

V publikační, ale i pedagogické rovině jsou Kvěchovým nejvýznamnějším dílem *Základy klasické hudební kompozice* vydané pět let před jeho úmrtím. V této publikaci podal základní a mnohdy velmi praktické informace začínajícím skladatelům. Obzvláště cennou výpovědí je kapitola *Subjektivní závěrečné vyznání*, v níž autor popisuje svůj pohled na řadu hudebních fenoménů v soudobé hudbě.

O Otomaru Kvěchovi by se dalo napsat ještě mnohé. V osobním životě byl velmi lidský, rád si o hudbě četl a ještě raději o ní hovořil. Kromě hudby miloval vlaky, modely železnic a vše, co k tomu patří. V hudebním světě toho ale přece jen dokázal nejvíce a naše hudební kultura v něm ztratila osobnost, která se bude jen těžko nahrazovat.